

**DOTYKANIE NACZYŃ ŚWIĘTYCH I PRANIE BIELIZNY
KIELICHOWEJ**

I. Przepisy kościelne o dotykaniu naczyń liturgicznych są bardzo dawne. Według *Liber Pontificalis*, św. Sylwestra I († 125), nikomu nie wolno było dotykać naczyń świętych, oprócz ministrów¹⁾. „Niech wasza mądrość, najmilsi bracia wie, pisze tenże papież w drugim liście, że w tej stolicy apostolskiej postanowione zostało przez nas i przez innych biskupów i kapłanów pańskich, aby naczynia święte były dotykane przez tych tylko, którzy są poświęceni i Bogu oddani: *ut sacra vasa non ab aliis quam a sacratibus Dominoque dicatis contrectentur hominibus*“²⁾.

Papież św. Soter († 174), skarcił diakonissę za to, że ośmieliła się dotykać naczyń świętych³⁾.

Św. Cyryl Aleksandryjski podkreśla, że tylko diakoni święte naczynia przenoszą⁴⁾. Synod laodycejski (381), zabrania subdiakonom dotykać naczyń świętych. W kan. 21, czytamy: „*Quod non oporteat ministros (seu subdiaconos) habere locum in diaconio et dominica vasa contingere*“⁵⁾. Bardzo możliwe, że chodzi tu o przenoszenie Najśw. Sakramentu do ołtarza, i że: „*seu subdiaconos*“, zostało później dodane. Zakaz co do subdiakonów został cofnięty, zwłaszcza kiedy subdiakoniat na Zachodzie został zaliczony do święceń wyższych.

Synod w Bradze postanawia: „aby żaden z lektorów nie nosił świętych naczyń ołtarzowych, chyba że przez biskupa wyświęcony został na subdiakona⁶⁾. Duchowni niższych święceń nie mieli prawa dotykania naczyń świętych; potwierdza to drugi synod rzymski⁷⁾, i inne synody.

¹⁾ *Liber Pontificalis* in S. Sixtum: „*Hic constituit, ut ministeria sacra non tangerentur, nisi a ministris*“.

²⁾ C. 41, D. 1, de consecr.

³⁾ C. 25, D. 23.

⁴⁾ *De adoratione in spiritu et veritate*, L. XII: „*Dum illa incruenta hostia consecratur, nonne diaconi sacratoria vasa ferunt et accuratam in omnibus rebus necessariis observantiam exhibent*“.

⁵⁾ Por. c. 26, D. 23.

⁶⁾ Por. c. 31, D. 23.

⁷⁾ Can. 9: „*Nullus lector... vasa sacrata contignat*...“

Jeżeli chodzi o laików, nawet zakonników, którzy nie mieli tonsury, oraz zakonnice, to nie wolno im było dotykać naczyń świętych, bez konieczności nawet w zakrystii, chyba, że upoważnił ich do tego indult Stolicy Apostolskiej, albo pozwolenie biskupa, które otrzymywali często zakrystiani w większych kościołach.

Przez naczynia, których nie wolno było dotykać świeckim, rozumiano, podobnie jak w prawie obowiązującym, kielich i patenę, po ich konsekracji, choćby nawet nie były jeszcze użyte do Mszy św. Puszki i melchizedechy można było dotykać przed ich pierwszym użyciem. Monstrancję, nawet po jej użyciu, mogli dotykać laicy, jednak ze względu na możliwość pozostania w niej cząsteczek Najśw. Sakramentu, nie przystało, aby świeccy jej dotykali.

II. Według obowiązujących obecnie przepisów prawno liturgicznych: naczyń świętych zawierających święte postacie mogą dotykać jedynie kapłani i diakoni⁸⁾. Naczyń świętych nie zawierających konsekrowanych postaci, (kielich, patena), jak również korporału, palki i puryfikaterza, używanych już do Mszy św., mogą dotykać tylko duchowni mający przynajmniej tonsurę⁹⁾, i ci którzy mają staranie, pieczę, nad rzeczami liturgicznymi¹⁰⁾.

Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 1306, § 1, postanawia: „Należy czuwać nad tym, by kielicha i pateny oraz użytych do Mszy świętej, puryfikaterzy, palek i korporałów nikt nie dotykał, prócz duchownych i tych, którzy mają nad nimi zleconą pieczę“. Powyższy zakaz kodeksowy odnosi się tylko, jeżeli chodzi o naczynia liturgiczne, do kielicha i pateny po ich konsekracji¹¹⁾.

Nasuwa się jednak pytanie co oznacza wyrażenie kodeksowe, zezwalające na dotykanie tychże naczyń tym: „którzy mają zleconą nad nimi pieczę“. Znany u nas powszechnie Bączkowicz-Baron¹²⁾, pisze: „Rządcy kościołów powinni czuwać nad tym, by kielicha i pateny oraz użytych do Mszy św., a jeszcze nie przepłukanych puryfikaterzy, palek i korporałów nikt nie dotykał, prócz duchownych i tych, którzy mają nad nimi zleconą pieczę (kan. 1306 § 1), jak np. zakrystianin względnie zakrystianka“. Zdanie to przyzna-

⁸⁾ „Excipitur casus urgentis necessitatis, scilicet si deficiente diacono et presbytero ss. sacramentum a profanatione salvandum vel per nodum viatici moribundo praebendum est“. H. Noldin, Summa Theologiae Moralis, Oeniponte 1955, II³¹, 164, n. 180.

⁹⁾ „Clerici quilibet ea tangere possunt, in sacrario tamen, non in ministerio altaris“. M. Coronata, Institutiones Juris Canonici. Taurini-Romae 1951, II⁴, 219, n. 887.

¹⁰⁾ „Nulla vero existit prohibitio tangendi pyxilem, ostensorium etc.“ H. Jone, Commentarium in Codicem Juris Canonici, Paderborn 1954, II, 479.

¹¹⁾ Tamże.

¹²⁾ Prawo Kanoniczne, Kraków 1958, II³, 456, n. 467.

jące prawo dotykania naczyń, w zakrystii, poza funkcjami liturgicznymi, zakrystianinowi, względnie siostrze zakrystiance nie jest odosobnione. By się o tym przekonać wystarczy wymienić takich autorów kanonistów i moralistów jak Vermeersch-Creusen¹³⁾, E. Regatillo¹⁴⁾, M. Coronata¹⁵⁾, H. Noldin¹⁶⁾, i inni¹⁷⁾.

III. Na zakończenie zajmiemy się jeszcze sprawą prania białyny kielichowej. Według cytowanego kanonu (1306), użytych do Mszy św., puryfikaterzy, palek i korporatów, podobnie jak kielicha i pateny po konsekracji, mogą dotykać tylko duchowni i ci, którzy mają nad nimi zleconą pieczę. Tej samej jednak białyny kielichowej nie wolno dawać do prania świeckim, a nawet zakonnym, zanim nie zostaną przepłukane przez duchownego mającego wyższe święcenia. Surowsze w tym względzie są wymagania prawodawcy kościelnego, który postanawia, że używane do Mszy św. puryfikaterze, palki i korporaty można dawać do prania osobom świeckim lub zakonnym dopiero po przepłukaniu ich przez duchownego wyższych święceń. Wodę zaś z pierwszego przepłukania należy wlać do pisyzny tzw. *sacrarium*, a gdzie go nie ma do ognia (kan. 1306, § 2).

Ordynariusz miejscowy, bez specjalnego upoważnienia Stolicy Apostolskiej, nie może pozwolić na pierwsze pranie białyny kielichowej, osobom świeckim lub siostram zakonnym. Na skierowane zapytanie w tej sprawie, św. Kongregacja Obrzędów dała odpowiedź negatywną¹⁸⁾. Wobec tego zdanie św. Alfonsa, który uważał, że takie pierwsze pranie może zrobić duchowny mający tonsurę, nie może być brane pod uwagę po powyższym orzeczeniu Stolicy Apostolskiej¹⁹⁾.

Dotykanie naczyń świętych i białyny kielichowej, przez osoby

¹³⁾ *Epitome Juris Canonici, Romae 1940, II⁶, 440, n. 635: „Qui custodiam istarum rerum habet potest esse sacrista laicus vel etiam Soror“.*

¹⁴⁾ *Institutiones Juris Canonici, Sal Terrae 1951, II⁴, 107, n. 158: „Curandum ne calix, patena..., tangantur, nisi a clericis vel custodibus. Inter hos non excluduntur mulieres. Licet laicis, etiam feminis, qui custodiā sacrae supellectilis habent, mundare intus calices et patenas; sicut hoc licet deauratoribus“.*

¹⁵⁾ *L. c., 220, n. 887: „Codex mulieres et sorores religiosas a tactu sacrae supellectilis etiam patenae, calicis etc. excludere non videtur, immo generali sua dictione ab iis qui eorum custodiam habent, eas implicite admittit“.*

¹⁶⁾ *L. c., n. 180: „Ergo laici religiosi, feminae religiosae, immo etiam saeculares sacristae ipso jure sine speciali facultate illa tangere possunt“.*

¹⁷⁾ *Por. Jone, l. c., 478; M. Prümmer, Manuale Theologiae Moralis, Friburgi—Barcinone 1955, III, 215, n. 300.*

¹⁸⁾ *SRC. 12 Septembris 1857, n. 3059, ad 26.*

¹⁹⁾ *Alphonsus De Ligorio S., Theologia Moralis, Parisiis 1862, VI, 387; Por. także kan. 1306, § 2.*

nieupoważnione, według opinii moralistów jest grzechem powszednim, jeżeli nie zachodzi konieczność. Grzech ciężki byłby jednak w wypadku zgorszenia, względnie pogardy i lekceważenia rzeczy świętych ²⁰⁾.

Podobnie, przepis co do przepłukania przed właściwym praniem bielizny kielichowej, przez duchownego wyższych święceń obowiązuje pod grzechem powszednim. Grzech ciężki byłby jednak w wypadku zgorszenia, względnie lekceważenia i pogardy ze strony piorącego.

Kraków

Ks. TADEUSZ SZWAGRZYK

²⁰⁾ Tamże, n. 382. F. Capello, Tractatus canonico-moralis de Sacramentis, Romae 1928, I, n. 804, zwraca uwagę na brzmienie kan. 1306, który nie zawiera nakazu w formie „praeceptum“, dlatego też „...secluso scandalo et contemptu, indubitanter tenemus tactum rerum sacrarum sub poena peccati vetitum non esse“.